

FOC NOU

AL SERVEI DE CATALUNYA

REDACC O I ADMINISTRACIO : Carrer de Metz, 48

TOLOSA DEL LLENGUADOC

CATALA! Recordat que ara farà quatre anys, Lluís COMPANYS moria afusellat als glacis de Montjuic, al crit de « PER CATALUNYA »

EDITORIAL

Companys, símbol

La traïció pro-nazi i la covardia franquista acompliren el seu fet. Els uns cobrint-se de lloç davant de la història, violant el dret d'asil i lliurant un refugià polític d'alta representació. Els altres cobrint-se de sang i assassinant-lo, sota una disfressa de sumaríssim, als fossos de Montjuic el 15 d'octubre de 1940. La notícia correguè de boca en boca i feu vessar a tothom llàgrimes de ràbia i de dolor. « Covards! Assassins!... » Amb el puny clos i les ungles foradant la carn, cada català es guardà per a ell un jurament de venjança.

Han passat quatre anys, el monstre nazi està a las acaballes i el falangista cerca ja el recc on caure mort. Alliberats de la mordaga que ens ofegava, trencades les cadenes que ens oprimien, els exiliats han obert la boca per cridar « Visca En Companys » i han allargat els braços enlaire per venjar-lo. I la reacció patriòtica d'amorosa exaltació, de simpatia i d'engorament per al gran caigut de Montjuic, ve a donar-nos un consol per al nostre dolor, una alegria en la nostra tristesa. I és que En Companys, amb el seu sacrifici, morint afusellat pels sicaris franquistes en holocaust a la pàtria, ha elaborat ell mateix la gran Catalunya.

Lluís Companys serà a tots els cors, a tots els pensaments, a totes les ciutats, a tots els llogarrets de Catalunya. Volgueren matar en ell el president de Catalunya, volgueren assassinar en ell la Catalunya mateixa i ara es trobaran que de la seva tomba sortirà una Catalunya nova mes forta, més vigorosa i més gran que la d'abans. Una Catalunya més viva i més catalana que mai, una Catalunya unida, entenmentada, puixant, immortal com ho serà el president caigut sota les bales de l'enemic.

Mataran un català i la seva mort farà milers i milers de nous catalans.

Mataran un polític i l'han elevat a la categoria de símbol de la pàtria catalana, n'han fet un màrtir gloriós que serà a tots el albars patriòtics de Catalunya.

Trobaren una Catalunya dividida i el sacrifici de Companys la unirà fraternalment sota una bandera de patriotisme auster i conscient.

« Foc Nou » saluda la memòria del president Lluís Companys amb el seu homenatge de simpatia, d'amor, d'engorament, i està segur que de la sang vermella vessada per les seves ferides a Montjuic en sortirà una nova bandera espiritual de la Pàtria amb unes quatre barres roges de sang tèbia, que evocaran eternament el seu sacrifici i el dels que com ell moriren per la pàtria.

EL COMPANYS

que jo coneixia per JOAN ALVAREZ de LARA

Vàrem veure per primera vegada Lluís Companys, l'any 1929, quan començant a sentir les inquietuds polítiques i al mateix temps el desig de la ballaruga, em vaig afiliar al Circol Republicà Democràtic Federal, de Sabadell. I em mostraren a la taula de les « personalitats » un home rialler que jugaba la « manilla », feia grans gestes i enraonava contínuament amb els seus companys de joc i els badocs que feien rotlla. — Es Lluís Companys, em digué un amic mes gran, és el nostre Diputat, el que succeï Francesc Layret, és el que fou empresonat a la Mola. I per a mi, noi de quinze anys, que començava a desvetllar-me a les emocions patriòtiques, Lluís Companys ja fou un personatge legendari.

L'assassinat de Francesc Layret, la preso, el Diputat i la seva manilla riallera, tot es barreja dins del meu cervell. Més tard 1931; campanya electoral, gran acte public de l'avantveilla de les eleccions, Lluís Companys parla i ens recordem d'aquests mots que frapàren el nostre raonament de jove de 17 anys. S'adreçava a la Lliga Regionalista i els deia: « Nosaltres no us regategem ni la vostra intel·ligència ni la vostra capacitat per a governar, pero us manca « l'emoçió patriòtica del moment polític que vivim. » I aquests mots han tingut una gran influència sobre la nostra formació política, ells ens descobriren les dretes retrogrades i egoistes sota el seu veritable angle. (Segueix pag. 2).

EL PRESIDENT LLUIS COMPANYS

PER LA MORT DE LLUIS COMPANYS

Président de Catalunya per AMBROSI CARRION

Jo no sé pas com era la fatal matinada, amb la mar adormida sota el negre castell; la tardor en nostres platges sempre és dolça i daurada mal la Mort llevi l'ancla del fatidic vaixel.

Quietut que devé al voltant teu immensa; ni una fusta que cruix, ni un respir lleu del vent sols el pas vellutat de l'instat que s'avença per portar-te la llum del darrer pensament.

Pensament que es desclou, profecia que munta com el sol que s'aixeca més enllà de la mar. Catalunya i tu penses, el darrer jora apunta i en morir encens la flama eternal en el far.

Tu quietut seràs per les veles plegades esperant les desperti l'alè lliure del vent; ara dormen com mortes les verdoses onades mes la sorda tempesta al pregon brunzi es sent.

Veus que s'obre la porta i la fosca t'espera. Ara tots son com ombres no més tu ets viu i fort. Per pejar en el silenci fas la passa darrera trepitant amb peus nus pel camí de la Mort.

Vas descalç perquè saps que la terra és sagrada i vols viva trobar-la sota el peu fred i nu; que en la pols que trepitges hi ha la sang barrejada dels qui ferén ofrena de la vida com tu.

Vas descalç per sentir-te en la terra materna que en la sina gelosa vol guardar-te colgat mentre hi ha davant teu com l'espai, l'hora eterna i a ja gloria has d'entrar font lliço d'humilitat.

SEGUÏX P. 2

REFLEXIONS d'un Catalanista

Breu missatge

per EUGENI XAMMAR

Que les nostres vides no desmeixin de la seva mort! Que siguin dignes de la feixuga herència que el President Companys ens va deixar en morir. Flors i corones i làpides ara que tornem a tenir la llibertat d'anar plegats al cementiri. No hi tinc res a dir, mentres tinguem present que els catalans que hem estat testimonis de la passió i mort del President Companys portem damunt de les espatlles un pes de plom. Ell va caure amb el nom de Catalunya als llavis i ens va deixar a nosaltres amb la sort de Catalunya a les mans.

Que les nostres vides no desmeixin de la seva mort.

El President Companys ha entrat a l'Historia de Catalunya per una gran porta de marbre negre i d'or. Darrera d'ell, per la mateixa porta, ha passat la seva generació, els més vells i els més joves, la gran corrua endolada de tots els que hem estat testimonis de la seva passió i de la seva mort. Honor insigne i compromís d'honor. Davant de Lluís Companys la Historia ajupira les banderes, pero amb nosaltres, que som els heures del President mort, la Historia s'encararà inflexible i ens demanarà comptes.

Que volèm que sigui el President Companys a la Historia de Catalunya, un exemple fecund o una estela funerària al mig del desert?

Hi ha la mort del President Companys i les paraules que va dir quan el cridaren, en llengua estranya, per anar a trobar la Mort: « Moro per Catalunya. Si hagués pogut triar la meua mort no n'hauria volgut d'altra. » No en dubtem pas. L'home que fou capaç de dir aquestes paraules a l'hora de la mort portava una bella flama al cor i una punta de diamant al front. Amb tots els deutes pagats, aquest home, Lluís Companys, te ara el dret magnífic d'exigir de Catalunya més seny, més voluntat, menys aixelabrament, més esperit d'ordre i de sacrifici. I Catalunya som nosaltres.

La del President Companys fou simbòlica. Tothom ho va veure, tothom ho va dir: no han afusellat Lluís Companys, han afusellat el President de la Generalitat. El símbol, pero, era encara més ample i més alt. Per als autors de la sentència contra Lluís Companys, el cos deixat estès sense ànima i sense sang als glacis del castell de Montjuic a la punta del dia 15 d'octubre de 1940, no era el cos d'un home ni la despulla d'un magistrat. Eren els ossos i la carn de Catalunya.

I ara s'acosta el 15 d'octubre de 1944. Fora de Catalunya els catalans van a colles i parlen alt. Dintre de Catalunya els catalans encara van d'un a un i tenen por d'aixecar la veu. Pero tots van i venen i parlen i escriuen. Tots volen fer i tots volen dir. Tothom te un paper per llegir o per fer llegir, una idea per donar, un dubte per aclarir, un secret per confiar. (Segueix pag. 2)

PER LA MORT DE LLUIS COMPANYS

(CONTINUACIO)

En la pau infinita trobaràs companyia quatre ombres sagrades que et vindran a acollir que també com tu foren els capdells, peno i guic; Macià, Guimerà, Mossèn Cinto i Seguí.

Ara tu tal com ells en la mort, vius i esperes quan ja l'aire diriem que de lluny porta crits, quan ja s'obren arreu invisibles decretes i els ulls cerquen l'estel que aclareixi les nits.

Catalunya està unida per la sang dels martiris, Catalunya és sagrada per aquells que han caigut; cova ja l'esperança dintre els freds cementiris i el camí que ells obren no és desfet ni perdut.

Mes l'estrella tan blanca dins la nit pura i blava, mentres s'alça el nou dia de la fosca i el fang, és damunt de la terra envilida i esclava en el cel, tot ell negre, una brasa de sang.

Tolosa del Llenguadoc
10 d'Octubre del 1944.

Ambrosi CARRION.

LA VIDA ATZAROSA I HEROICA de Lluís Companys

Allò que més frapa, en la vida atzarosa i heroica de Lluís Companys, és el seu sacrifici constant per la causa de la llibertat. Aquesta alta virtut floria en el seu cor com una sempreviva de sang. Flor de passió i de martiri que va fer de la seva vida un combat i de la seva mort un exemple.

L'any 1929, i Companys es trobava detingut a la Model de Barcelona, en companyia d'un centenar d'obrers i polítics d'esquerra. Martínez Domingo, a calde en aquells dies, va anar a la presó a visitar els presos polítics i socials. Al pati de la cinquena galeria, varen sortir en representació de tots. Jaume Agudé, Lluís i Vallescà, Angel Pestanya i Lluís Companys, Martínez Domingo va oferir-se als presoners i els va demanar que els mancava. La resposta de Companys fou simple i senzill: ENS MANCA LA REPUBLICA I LA LLIBERTAT DE CATALUNYA.

Heus-aci Lluís Companys i el seu estil: directe, clar, incisiu com un estilet. Ja en l'any 1919 fou deportat a la Mola en companyia de Salvador Seguí i altres militants obreristes. I fou un dia que anava a interessar-se per la sort de Lluís Companys, que Francisc Layret queia assassinat a la porta de casa seva. Comunitat en l'ideal i comunitat en el martiri. I és que la llibertat és bona per a tots, menys per als seus adoradors més fervents. La llibertat és una mala amiga que fa sempre traïció als seus amics més fidels. Tu que oferies el teu peu nu a la

terra mare, abans d'oferrir-li el teu cos tot enter, siguen's una guia i un exemple en el combat que s'atansa! Et descalçaves, i florien les rosas al teu pas!... Cridaves « Per Catalunya! i el teu crit ressonava i omplia tots els camins de la Patria!... »

Es trist i és doloros, dir de certs homes que han mort en el martiri, que han tingut una bona fi. Però és que la Historia no entén el sentimentalisme. La Historia vol escoltar els seus herois en el martiri. I en el cas de Companys, la Historia i el seu martir s'agermanen en la comunitat més íntima.

Qui pot dubtar que Lluís Companys no desitjava altre mort que aquesta? Qui pot dubtar de que la nostra personalitat nacional ha estat enriquida amb una altre monjoia gloriosa?...

Per Catalunya! deies, amb l'accent sasu i amoros de les teves terres. Per Catalunya! repetirem els catalans de totes les terres catalanes, amb els diversos accents que donen la seva magnífica varietat al nostre idioma nacional. Per Catalunya! avui, demà i sempre.

Josep TORRENTS.

El Companys que jo coneixia

(CONTINUACIO)

Era la requisitoria més enèrgica i contundent que és podia formular.

Aquelles paraules ens feren admirar el patriota i ens ajudaren a comprendre el governant.

D'altres més experimentats i amb més elements de judici, feran el retrat de Lluís Companys, proclamant la Republica Catalana des d'el balco de l'Ajuntament de Barcelona. De la seva activitat com a polític, els historiadors, més tard, el jutjaran. Però jo em dic i me'norgulleixo de confessar-ho, que cap altre dirigent de masses m'ha frapat tan profundament.

L'any 1937, formant part de la Comissio designada pel Plè de les J. E. R. E. C. per visitar el President i presentar-li la nostra adhesio i la nostra estima, vaig sentir-li desenvolupar de nou — si bé amb altres termes — aquell pensament que havia retingut sis anys abans.

El President ens digué: « A vosaltres que sou joves us tinc de dir: si estimem Catalunya, ocupem-vos de política, la Patria té necessitat dels joves, però si no sentiu aquesta emocio patriotica, ocupem-vos únicament dels vostres afers personals, és una de les maneres de servir Catalunya, altrament li farieu mal. »

I sentirem que ens havia encamantat la flama, que el nostre cor batejava més fort, que la gorja s'ens assecava i preocupats, no trobàvem ni la força de somriure a les paraules enjogassades que ens adreçà a tots a l'acomiadarnos.

Aquesta és la meua interpretació de Lluís Companys home polític i President de Catalunya; una preocupació constant de copsar els batecs del cor del poble català, que ell volia lliure i republicà, de Catalunya que ell estimava per damunt de tot.

I per això al morir assassinat, condemnat vilment després d'una comèdia de justícia, i afusellat perquè sintetitzava el sentiment civilitzador, progressiu, republicà, democràtic i social de Catalunya, ELL proferi un crit que era el resum i l'exemple de la seva vida PER CATALUNYA!

REFLEXIONS D'UN CATALANISTA

(CONTINUACIO)

I tot això, amb les encaixades i les abraçades, i el no parar mai i el no callar mai, i les efusions i les esperances, fa com una mena de remor, una remor que porta un missatge, que podem creure que el President Companys el sent perquè sabem que si el pogués sentir no en voldria sentir d'altre.

Un missatge molt clar i molt breu. Dugues paraules: Catalunya viu.

informacions que esperem i yne tindrem dintre poc, no podem fer-ho per respecte a tots vosaltres a tots els militants del Partit, perquè els nostres principis democràtics ens obligaven a comptar primerament amb la conformitat de la majoria.

« Aquest sentit a responsabilitat però, ha d'ésser la norma de tots i ningú no pot ignorar-lo o refusar-lo. Dintre del nostre Partit tots tenim iguals drets i deures, i un deure fonamental és el de subordinar-nos a la disciplina que l'home centrem accentarem a l'afiliar-nos-hi. Si nosaltres, conscients del nostre deure, no hem imposat cap compromís al Partit, demanem a tots reciprocitat en la conducta, us diem que d'ara en avant, aquell que vulgui figurar com a militant dintre de l'E. R. C. no pot ni deuen obeir a cap altra disciplina que a la que mana democràticament de la voluntat majoritaria del Partit.

« L'actitud que hem mantingut fins ara no significa però que ignorem la necessitat imperiosa del treball conjunt i de la unitat d'acció amb totes les organitzacions i partits democràtics de la nostra terra, per tal de resoldre els grans problemes que planteja el nostre retorn. Fidel a la seva ideologia nacional E.R.C. creu que el sol veritable lligam que pot acceptar és el d'un Front Català i Democràtic, penament sobirà, que no estigui subordinat a cap altra organisme exterior, i des d'ara: prega a tots els seus militants que despleguin la màxima activitat per a fer-lo possible realitzar-lo.

« I aquesta actitud no significa tampoc, ans al contrari, que evitem les necessàries relacions i inclús si s'escau els pactes, amb els Partits i les Organitzacions Sindicals espanyoles, per a l'obra del restabliment de la Republica, que Catalunya va contribuir tan a la seva implantació. Conseqüents amb aquest criteri, un Comitè de Relacions ens permet des d'ara de debatre amb les forces democràtiques espanyoles, la línia de conducta a seguir, respecte els problemes que solidàriament sens plantegen.

« Amics d'E. R. C., el Consell Directiu us demana la vostra opinió sobre l'obra realitzada i, per a l'actuació futura, us prega d'afegar-li totes les suggerències que cregueu oportuna de fer. »

LA TIRANIA germe de Llibertat

L's paradoxes de la vida no son mes que sorpreses de la realitat; Dues coses que a la primera ullada creiem divergents, les veiem despres convergir en la practica diaria. Així, tirania i llibertat, conceptes tan oposats, viuen eternament vians l'un de l'altre, en estreta llagada de parentesc.

Obrim l'istoria i a través dels temps trobarem sempre aquesta paradoxa: la tirania es el camí de la llibertat.

La tirania de tots els Cèsars de la terra ha obert la porta a les revoltes alliberadores dels pobles. Els martiris polítics i religiosos de totes les èpoques han fet mes prosèlits a la seva causa despres de passar pel martiri que abans d'arribar-hi.

Els exemples de Spartacus revoltant els esclaus; de Mirabau negant-se a les ordres de Lluís XVI; de Lenin aixecant-se contra l'opressora autocràcia russa, ens proven que els sacrificis per la llibertat no son mai estèrils.

La historia de la nostra Patria n'es tambe una prova. Des de Indibil i Mandoni fins a Lluís Companys, passant per Felip IV, cuanta tragedia! El camí d'espines es llarg, al final però, hi trobem aquesta llibertat tan desitjada, tan estimada dels catalans, que no sabem viure sense ella. Per e'la hem vessat molta sang i per ella estem decidits a vessar-ne mes encara.

No sabem resignar-nos, i es per això que els nostres germans alà, i nosaltres aci, no hem deixat mai de treballar per un retorn a la normalitat catalana. Dins les presons, a l'exili, en un reco de café, i fins en l'intimitat de l'habitacio familiar, s'ha anat montant la maquina i organitzat la força que ha de deslliurar la nostra estimada Catalunya. I aquesta maquina i aquesta força, ha estat alimentada cada dia per la tirania de Franco i Falange.

Cins anys de fusellaments, de presons, de prohibicions, de leis dures, cruels, inhumanes. Cinc anys de persecucions, de dolor i de misèria, han fet mes adptes a la causa de Catalunya que els millors discursos de propaganda. Cada català sent en el seu cor l'odi a un règim que el fa viure agenollat, a un règim que no li permet manifestar-se oficialment en la seva llengua vernàcula, a un règim que li ha robat les seves llibertats aconseguides amb la Republica.

El trà ha cregut ofegar per a sempre les ansies de llibertats catalanes a força de terror i d'injúries, no coneix però, el caràcter indomable del poble que governa. Cada lluitador que cau fa neixer multitud d'enamorats de la llibertat, perquè aquest lluitador tenia parents, tenia amics, i tenia companys que a partir del moment del drama se senten vigoritzats per l'odi i enardits per l'idea de venjança. El dictador odiat va formant d'aquesta manera l'exèrcit que ha d'acabar amb la seva dictadura, forja al mateix les armes que un dia servirán per a la seva mort, dia de joia per al poble, puix que la sang dels tirans es la festa dels oprimits.

Els catalans exiliats, que hem sabut esperar, que no hem deixat mai de seguir amb angunia i pena la tragedia de la Patria, veient ara apropiarse el moment de la nova aurora, cridem ben alt pensant en els nostres morts: Catalunya, per les teves llibertats, disposa de mi i M. MARTINEZ CARBONELL.

DISCURS de Sr. MARTI BARRERA a la reunio dels militants d'E. R. C. a Carcassona

« Amics d'E. R. de C., Expressament delegats pel Consell del Partit a França, hem vingut a aquest acte als companys Hilari Salvador, Morant i el que us parla, i aquests amics han volgut que sigui jo el que en nom del nostre organisme directiu, us informi del treball realitzat durant aquests darrers temps.

« Donades les circumstancies que tots coneixeu, una actuació eficaç es feia extremadament difícil i no seria pertant sincer si us digués que hem fet tot allò que calia. Afirmo no obstant, a despit del que hagin pogut crèure alguns dels nostres, moguts per nob's impaciències, que a cada moment, pensant en tots vosaltres, en el Partit i per sobre de tot en la nostra Catalunya, hem fet tot allò que ens

ha estat possible, amb mires a la praxització dels nostres comuns ideals i del manteniment dels quadres de militants a França, i amb l'objecte de que, quan arribés aquest moment en que hem recuperat una relativa llibertat d'acció, poguéssim refer altrecop el Partit, i poguéssim coordinar el nostre esforç amb el que realitza la resta dels militants, els uns a Catalunya arriscant tota mena de perills, els altres arreu d'on els han portat els atzars de l'exili.

« El sentit de responsabilitat amb que el nostre Partit ha procurat actuar sempre, ens ha servit de guia i es per això que, en sense defugir cap r'acció ni diàleg, no hem contractat fins ara cap compromís amb ningú. Utra que ens mancàvem les

PREFACI

Aquesta biografia de Lluís Companys escrita i publicada a l'exili constituirà el nostre homenatge postum a la figura del que fou segon president de la Generalitat de Catalunya.

El llibre feia temps que estava començat i els materials son de primera mà: els havia anat recollint en converses nombroses celebrades amb el propi biografat. Un extracte de la biografia de Lluís Companys fins a l'any 1933, fou publicat al llibre « Figures de Catalunya » editat per la Catalonia de Barcelona. Encapçalava un recull de setze biografies de personalitats catalanes remarcables i el llibre, del qual no s'en feu més que una edició, quedà exhaurit en 1937.

Els documents que em facilità el propi President en parlar-li dels meus propòsits de completar la seva biografia i la intensitat de la vida d'aquell durant els set anys darrers de la seva actuació, m'han permès d'escriure una obra que si no és un model de perfeccio literària, és almenys una exposició fidel de la vida d'una figura gloriosa de Catalunya movent-se en el si d'una de les èpoques més dramàtiques i agitada de la historia contemporània.

Potser és massa aviat encara per a referir-se en un llibre dens materials historics a èpoques recentíssimes com el 6 d'Octubre de 1934, la rebel·lio del 19 de Juliol de 1936, la guerra civil, l'esfondrament de la Republica, l'exili... La historia és una pantalla cinematografica les imatges de la qual s'han de veure de lluny si es vol evitar que quedin borroses o desfigurades. Per això el nostre llibre no té la pretensió d'ésser una obra de critica historica, sino la narració periodistica de la vida d'un gran democrata català que jugà un paper importantíssim en la vida política de la nostra patria durant el quart decenni del segle en que vivim.

Evidentment resultaria difícil retallar la figura de Lluís Companys isolant-la del medi en el qual visqué. L'època, l'ambient, els esdeveniments que viu l'absorbeixen, se'l fan seu i és impossible seguir-lo en el curs de la seva carrera de lluitador sense encarrar també la llum del projector a l'escena, al paisatge, a la societat que el volta. Un historiadon, tanmateix, no podria estar-se de jutjar, de fer critica a mesura que els fets ho exigiran. Un periodista, en canvi, es contenta de narrar,

de deseriure el més detalladament possible el que ha vist, el que ha oit o el que li han explicat.

La intimitat de la vida política catalana i el caràcter remarcablement democràtic de les seves institucions i els seus homes han fet que tots plegats, actors més o menys importants de la historia del nostre poble, miréssim les figures més representatives del país amb aires massa familiars i que, sovint, no atorguéssim la importància que tenien a molt de llurs actes. Deiem « avui » al primer president de Catalunya, mig país tutejava el president Companys, assistiem i prenem part a esdeveniments historics com el 6 d'Octubre amb una simplicitat meravellosa i tot això demostra que per nosaltres els homes i les coses de Catalunya eren quelcom de nostre, de molt íntim, part integrant i patrimoni de la gran familia de la Patria.

Tot d'una, la mort gloriosa de Lluís Companys lliurat covardament i traïdorament pels nazis als seus col·legues i afins els falangistes, ens ha despertat d'un pesombre espantos. Ja no velem l'esfondrament del front català, el pas dels vandals damunt la carn i l'anima de Catalunya, l'ofegament se la seva vida espiritual, l'emigració en massa vers un exili cruel... Una figura popular que arribà a l'emigració cansada, decubada, gairebé exhaurida per uns anys de lluita incessant, s'aixeca de la seva tomba al damunt d'una muntanya sinistrament simbolica i pren proporcions gegantines de bandera, de símbol, de màrtir de la Patria. Lluís Companys ja no és el Lluís Companys que nosaltres coneuguérem. Ens l'ha pres la historia, la llegenda, el mite, aquest poderos fluid espiritual que gravita sobre els pobles i que determina la immortalitat de les grans figures humanes.

Mor, i en morir vol tocar terra catalana. Mira serenament les bóques dels fusells assassins que l'apunten. Crida ple d'emocio abans de morir « Per Catalunya » i l'eco de la muntanya repeteix aquest crit exaltador després de mort. Lluís Companys que sabé viure com un lluitador, sabé morir com un heroi, com un màrtir de la patria. La seva figura i el seu nom han pres ja l'aurèola i la pujança mística dels grans immortals. I esdevingut estel, esdevingut bandera, esdevingut esperit pot fer el miracle de la resurreccio catalana, de la renovació catalana en una Patria unida, vigorosa i digna. (Continuarà.)

FOC NOU

es proposa d'editar

EL MES ENTRANT LA BIOGRAFIA DE LLUIS COMPANYS PER DOMENEC DE BELLMUNT QUE AVUI COMENÇA A PUBLICAR EN FORMA DE FULLETO

Els subscriptors i lectors del nostre semanari que vulguin tenir aquesta biografia completa de Lluís Companys escrita i publicada a l'exili sense esperar les continuacions setmanals del fullet, poden subscriure's a: Següida a l'edició de. L'libre en qüestio que s'rà de tiratge limitat i que no es posarà a la venda.

El llibre es publicarà per als que en siguin subscriptors i el preu de l'edició d'aquí-sa edició serà de CINQUANTA FRANCS. Cada subscriptor rebra el llibre per correu en paquet certificat, amb la signatura autografa de l'autor i un retrat de Lluís Companys editat per FOC NOU.

Heu's aci els títols dels capítols corresponents a les tres parts en que està dividit el llibre:

- 1ª part: La seva vida. — La tirania. — L'època escolar. — Les primeres lluites polítiques. — Companys conspirador. — La Mola. — En Layret i En Seguí. — Les vagues de Barcelona. — Martínez Anido. — La dictadura. — La Republica. — 2ª part: Companys al govern: Macià. — L'esquerra — L'estatut. — Les dretes contra Catalunya. — El sis d'Octubre. — Les eleccions del 1936. — La rebel·lio militar. — La guerra civil. — L'esfondrament republicà. — 3ª part: L'exili. — La detenció. — Una mort gloriosa.

Aprescu-vos, doncs, a enviar la vostra subscripció abans del 31 d'Octubre, per mandat-carta a « Foc Nou », 48, rue de Metz, donant el vostre nom i adreça.

Resposta a una pregunta i altres coses

Finalment el periodista ha guanyat al polític. Tot just de venir a les meves mans FOC NOU amb « Reflexions d'un catalanista » d'Eugeni Xammar, va esclatar una pugna entre el meu jo periodista i el meu jo polític. Aquest sostenia que quan un home té vot en organismes dirigents és allà on ha de produir-se i això és més convenient en uns moments com els actuals en que la política ha esdevingut una batalla d'aquelles que en el meu poble en diuen « fer toc de pila a pila ». Jo no vaig comprendre mai el perquè elements que tenien ascendent sobre el « Butlletí Oficial », se n'anaven a exigir resolucions en els mitjans. Unions? Aliances? No embotiquem més la troca i faci's el que s'ha de fer, però des dels llocs on es fan aquestes coses. Per això el meu jo polític s'ha mostrat enterc contra la cridoria que feia el meu jo periodista, el qual exigia respondre al Sr. Xammar per veure d'aclarir alguns « detalls » que tan influencien l'ambient. El periodista, finalment, ha vençut gairebé per una sola raó: no desdir la meua conducta la qual ha estat sempre, sempre, acudint on se m'ha demanat. Som-hi doncs.

A les Aliances, als Fronts i als Blocs Nacionals de Catalunya s'hi pot anar per diferents camins. Jo crec que ningú manca al seu deure de catalanista en no voler triar la ruta que un altre us recomana com la millor. Un bon amic meu em deia que si abans es jugava a fundar partits ara es juga a fer fronts i aliances. Jo soc partidari de la Solidaritat Catalana i adhuc penso que fins i tot hauríem de posar el fil a l'agulla per a possibilitar, l'endemà de l'entrada a Catalunya, el gran partit únic catalanista i republicà. De moment, però, anem vers la preocupació general la qual no és altra que la de fer coincidir totes les forces catalanes, sense descomptar, és clar, les organitzacions sindicals. Com assolir-ho? Jo crec que donat l'ambient enarriat que gairebé asfixia la ponderació, es fa necessari la intervenció de les « altes esferes », de manera que suavitzin aspirors i apaiaguin una mica els excessos verbals de tots. No crec que ningú que tingui una mica de responsabilitat negués la seva confiança per a « lligar caps », a aquell que parlés, per damunt dels partits i les organitzacions sindicals, en nom de Catalunya.

El Sr. Xammar pregunta el perquè si a Euskadi i no a Catalunya. Jo felicito els meus amics bascos pel resultat del seu Bloc. Tan de bo ben aviat poguéssim saber la naixença del Bloc Català. De totes maneres, no es pot enjugar la política catalana sota el mateix angle de la política basca. Els bascos varen travessar la frontera francesa tots units des del Govern, mentre que nosaltres... quedarem sense aquest aparell. Hauria estat inútil el pretendre mantindre'l pesqué arribà ací esbotzat, fet a trossos. A Euskadi els Partits recolzaven el Govern, a Catalunya se'l minava des del carrer, i des de certs òrgans periodístics es dibuixaven unes cosetes que desdèien la cordialitat dels que col·laboraven en el Govern. A Euskadi hi hagué força pau durant la guerra civil i a Catalunya no n'hi va haver gaire. Vol dir, doncs, que els bascos han trobat un clima dolç per al seu Bloc i els catalans, per ara i tant, nos dispòsem d'una tal facilitat.

Es per aquesta raó que jo m'inclino a favor de la intervenció de les nostres « altes esferes » les quals po-

den fer-nos seure tots en una taula i parlar amb la serenitat i la responsabilitat que les circumstàncies exigeixen. Jo crec que tots els partits i totes les organitzacions han de fer un examen de consciència, un sever repàs de l'actuació durant la guerra, de manera el Bloc català no resulti un paper, un segell i un rètol. Analitzem el que ens separa i, sobretot, articulèm en el seu més mínim detall el pla d'actuació governamental, de manera que en arribar a la Plaça de la República no s'hagi d'improvisar o de decretar per la pressió d'aquest o de l'altre. No n'hi ha prou de coincidir amb l'Estatut i en l'automatisme de les persones institucionals, ans hauríem de saber tots, punt per punt, el que s'ha de fer i de dir, més fer que no pas dir, a casa nostra. A Catalunya hi havia, de resultes de la guerra civil, una nova modalitat econòmica, política i social, la qual s'hauria de revisar amb tota equanimitat i altesa de mires per tal de trobar una coincidència que no defraudés els obrers ni obstaculitzés l'obra de reconstrucció nacional. Si es podia arribar a concretar sobre l'obra a fer des del govern provisional, jo crec que ja ho tindríem tot i el poble no hauria de temer les falles d'una tasca de col·laboració, els participants de la qual ho fossin tot menús col·laboracionistes. Després... cada partit que es presenti amb els seus homes i el seu programa de manera que el ciutadà pugui triar lliurement, sense sotmetre'l a la confusió de les coalicions, que si bé aquestes guanyen eleccions, en canvi dilueixen massa les responsabilitats de gestió governamental. Bloc català? D'acord. Però anem-hi per un camí clar, tot fent desaparèixer en el seu decurs, els obstacles que demà sorgirien si ara ens limitàvem només a unir-nos per a fer veure únicament que estèm units.

Et Sr. Xammar, en el mateix article, diu a l'amic Barrera i a mi que hem compromès l'Esquerra amb la seva entrada al « Comitè de Relacions de Forces democràtiques espanyoles ». Si, és cert, hem compromès l'Esquerra a: I. Saludar les autoritats franceses; II. A fer públic que el nostre Partit no està representat en cap organització; III. A recomanar que els militants segueixin únicament la disciplina del seu partit i, finalment, hem compromès l'Esquerra a recomanar que el militant no es barregi en la política interior francesa. Té el Sr. Xammar res a dir sobre aquest compromís? No aniré més enllà en aquesta qüestió. Únicament recomanaria amb tota cordialitat al Sr. Xammar que donés una volteta per les « fermes » i els pobles del Gers, Ariège, Aveyron, etc... i només hi escoltés una mica, només una mica. I si encara li sobrava temps, fora convenient visités Tolosa, la Ciutat on l'amic Barrera i jo hem compromès l'Esquerra, i allà tornés a mirar tornés a escoltar una altra mica més... Potser aleshores, i només aleshores, és l'aria càrrec del perquè d'aquell compromís i s'assabentaria del gorg profund i de l'al·luejament, que el terrible pecat comés pels delegats del nostre Partit, ha produït en els rendals dels nostres militants.

No és cert que l'Esquerra formi part de cap organisme que hagi plantat competència contra altra botiga. El Sr. Xammar està mal informat. I ningú no pot dir, tampoc, que nosaltres siguem enemics de cap partit i de cap organització antifranquista. Si aquestes explicacions servís sin per a tranquil·litzar el Sr. Xammar, creieu que estaria molt content.

Montpeller, Joan SAURET.

NOTICIARI

12 d'Octubre 1492

ACTUACIO VALENCIANISTA D'ESQUERRA

Els afiliats a aquesta entitat son pregats de donar-se a conèixer a en la nostra redacció, 48, rue de Metz, per a informar-los d'un afer que els interessa.

PARTIT SINDICALISTA ESPANYOL

Es prega a tots els afiliats al Partit Sindicalista en el Departament de la Alta-Garona, que es posin immediatament en relació amb el Comitè Departamental que residix a Tolosa, carrer de Salenques, 30. a nom de Joan Garcia.

La present nota desautoritza tots els afiliats que formin part d'organismes polítics, sense previ consensament del Comitè Departamental.

Per el Comitè Departamental. El delegat d'organització.

ELECCIO DEL COMITE DEPARTEMENTAL DE E. R. C. DELS PYR.-OR.

El dia 30 va convocar-se a Perpinyà l'Assamblea que havia de procedir a la elecció del Comitè Departamental dels Pyr. Or. L'Assamblea deliberà dins del mateix esperit que la precedent, donant prova d'una altesa de mires i de patriotisme que ens enorgulleix. Resultaren elegits els Srs. següents:

President: Francesc de P. Jené. Vis President: Santiago Vila. Secretari d'Organització: Joan Garcia-Castellet. Secretari de premsa i propaganda: Julià Gual. Secretaris de relacions: Carles Rossello i Salvador Puigvert. Secretaris jurídic i social: Josep Queralt i Andreu Uldemolins. Tresorer: Josep Fernandez Comptador: Pili Puig. Els desitjém un bon èxit.

ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA ALTA GARONA

Es convoca a tots els militants a l'Assamblea Departamental que tindrà lloc el dia 22 d'aquest mes a la Sala Senechal, rue Remusat, a les 10 del matí.

Ordre del dia

1. Donar compte de les gestions efectuades per la Comissió organitzadora.
2. Nomenament del Comitè Departamental.
3. Informació feta per el Director d'Esquerra Republicana de Catalunya, a França.
4. Propositions, Precs i Preguntes.

Degut a la importància dels assumptes a tractar, es prega a tots els militants la seva assistència. La Comissió organitzadora.

TARN I GARONA

Es fa avinent a tots els companys del Département del Tarn i Garona, que estan convocats per al dia 29 d'octubre, al « Café de l'Univers », rue Saint-Louis, a Montauban, per tal de nomenar el Comitè Departamental d'E.R.C. a França, en el Tarn i Garona.

Ordre del dia

1. Un Company del Consell Directiu del Partit a França informara.
2. Nomenament del Comitè Departamental.
3. Drecs i pregruntes.

LOT

La Comissió Organitzadora del Partit d'Esquerra Republicana de Catalunya, del Departament de Lot, invita d'urgència a tots els afiliats del Partit, a una Assamblea Departamental que tindrà lloc a Cajarc dia 29 del corrent mes d'octubre a les 2 de la tarda.

Per tal de adreçar-se al Secretari del Comitè Local d'Esquerra Republicana de Catalunya a Cajarc (Lot).

« LA HUMANITAT »

Per a dintre d'uns dies està anunciada l'aparició de « La Humanitat », organ d'Esquerra Republicana de Catalunya, a França. En principi, « La Humanitat » surtirà cada deu dies. Es cuperó, poguer la transformar en setmanari i entre un breu termini, s'editarà a Montpeller i el seu preu serà de 2 francs. Prequem a tots els nostres militants que llegixin i propugnin « La Humanitat ». Les subscripcions poden adreçar-se directament a l'Administrador Sr. Martí Barrera, 9, rue St-Thérèse, Montpeller. També a aquesta Secretaria, 48 rue de Metz, Toulouse.

Tots els Estats de la península Ibèrica i dels continents americans on es oficial la llengua de Castellà, encara que no sempre sigui la de la totalitat, i en alguns casos ni la de la majoria dels habitants, celebren en tal diada la « Fiesta de la Raza ». A la data que encapçala aquestes ratlles, Joan Colom, comandant tres vaixells tripulats per andalusos de la Ràpita, arribava a una de les illes de les Bahames, i en prenia possessió en nom dels reis de Castella i d'Aragó, Ferrán i Isabel. La commemoració de tal data no és pas la festa de cap raça, ho es en tot cas d'una llengua i d'una cultura esteses en tres continents, però no de una unitat ètnica per sort inexistente: es mes, aquest dia mateix de l'arribada de Joan Colom i els seus ocasionals companys, començà a funcionar el melting pot, (pot de la barreja de tota mena de races) que fou, és i serà, per fortuna per a l'humanitat, el continent americà.

Colom, en adoptar després el nom de **Christoferens**, (Cristofol, portador de Crist) entenia més ésser el nunci d'una unitat espiritual, que no pas d'una raça ni d'un imperi: és ben fora de dubte que la seva expedició, a la inversa d'altres posteriors, menades per ell mateix i per altres, era desprovista de caràcter militar. Comanava una tripulació que no sabia pas on anava, forçats al servei de la reina que els havia posat amb llurs fràgils naus al servei d'un home admirable per la seva força de voluntat, però un pur aventurer. No sabríem estar-nos de palesar la nostra admiració per als homes que salparen del port de Tenerife, ultima terra coneguda que visitaren, i es llençaren a l'Occèa tenebrosa, i travessaren el mar dels sargassos, a les ordres d'un home que si avui es pels historiadors un enigma i un problema, ho era més encara per als contemporanis, i mes per als que havien de deixar-se guiar per ell cap al desconegut. Dos homes sabien què era Colom: el rei Ferrán i el tresorer de la Cort, Santàngel, i no ho deien. Evidentment Colom no era el marçat genovès de la llegenda oficial de segles després, que un bon dia deixà la feina segura i tranquil·la, i es llençà a convèncer Reis i Concilis, i se'n va a descobrir un nou món, o a obrir un camí cap a les illes de les espècies i la terra de les riqueses, la Índia l'nyana i el legendari Catay.

CASAL CATALA DE BORDEUS

El Casal Català de Bordeus ha estat inaugurat fa poc, segons ens escriuen de la capital de la Gironda. Està instal·lat a la « Taverne du Midi » enfront mateix de la Gare Saint-Jean.

AVIS ALS AFILIATS

A LA F.E.T.E. I F.C.T.E. (U.G.T.)

Els mestres i tota classe de professors afiliats a la « Federación Catalana de Trabajadores de la Enseñanza » i a la « Federación Española de Trabajadores de la Enseñanza » son invitats a posar-se en relació amb el Comitè de Coordinació de Nostres Federacions. Aquest Comitè es reuneix a la U.G.T. La correspondència pot adreçar-se a la « Bourse du Travail » de Tolosa.

CONFERENCIES DE DIVULGACIO CIENTIFICA

Tenim en preparació un cicle de conferencies de divulgació científica dedicades als sectors de FOC NOU. Aquestes conferencies seran donades a l'anfiteatre del Museum d'Historia Natural a les dates i dies que seran indicats al nostre proper numero.

La primera d'aquestes conferencies anirà a càrrec del Professor Gaston Astre, Director del Museu, i tractarà de les seves recerques geològiques en Catalunya.

Una altra de les conferencies serà professada per Monsieur Henri Gausson, catedràtic de la Facultat de Ciències i president de la Societat d'Historia Natural de Tolosa. Farà desfil·lar davant els nostres ulls un centenar de projeccions sobre els aspectes més frapants de la vegetació dels Pirineus Catalans, i explicarà la influència de la vegetació en aquells paisatges tan estimats i que ja fa tant de temps que no hem vist els qui des d'algun temps som exilats de la nostra Pàtria.

En les seves converses, abans i després del viatge decisiu, que tan gran triomf va ésser per a ell i les seves dèries, ens descobreix una part del seu secret: ha estat al servei del rei Renè de Provença, en guerra amb Joan II pare del rei Catolic, a les naus de la flota del rei Renè; ha navegat pel mar glacial, a l'occident de Tulle, l'Islandia d'avui, en naus daneses que visitaven terres que avui formen part de l'Amèrica del Nord. En el document que signon ell i el rei abans de començar el viatge, el rei li diu: « Que habeis descubierta », referint-se a les terres en recerca de les quals, demana, al rei naus, tripulacions i ajut per començar la colonització.

Colom era un navegant, home de mar per ofici i vocació, que havia corregut mon a l'escola dels vikings i travessat l'Atlàntic. Estava segur de que trobaria el que ja havia vist, i tenia tota la preparació tècnica del seu temps per a reeixir en l'empresa. I per això mateix era exigent amb el rei, amb la força que dona la seguretat del que hom proposa, i el rei i el tresorer signaren, amb plena confiança en el desconegut, — que per haver fet la guerra al pare del rei, per altres raons, o potser per la sospitable pel seu cognom, de pertànyer a la raça jueva, — no era ben vist certament a la Cort dels reis de Castella i d'Aragó, circumstàncies que segurament no haurien mogut a l'obediència les tripulacions que se li confiaven.

La seva tenacitat vençut tots els obstacles, i el dia que hom commemora, llençat el crit de « tierra » per Roderic de Triana, el nou món s'obrí als homes i a les idees d'Occident, i avui ens torna el rebut, venint en estoils i armades a la malalta Europa a imposar el bon seny i el sentit de la igualtat de tots els homes, als que fa quatre segles i mig els descobriren i començaren la creació de les fecundes poblacions mestisses, tan riques de joventut i d'ardidesa.

Els primers documents que parlen d'ell li diuen Colom i Colombo, adhuc en castellà. El Colom i el Colombo venen després. Els documents que hi havia a Sevilla a la biblioteca de Don Ferrán Colom, segon fill de l'almirall, que figuren al catàleg fet per aquest, foren fets fonèssos per una neta del descobridor, que en extingí.

Se la rama masculina de la família, pledejà amb un Senyor Baldassar Colombo, de Gènova, que s'en tornà amb la cua entre cammes, només amb un present en diners, i sense la hisenda de l'almirall, com hauria estat de dret d'ésser Colom genovès, segons el testament i l'escriptura de constitució del « mayorazgo » del seu cognom.

En tornar del seu primer viatge, Colom publicà una fulla, en castellà, que s'edita moltes vegades i es traduí a tots els idiomes cultes del seu temps. En l'edició original, el Sr. Lluís de Ulloa, propugnador de la tesi de la catalanitat de Colom, hi comptà més de vuitanta catalanes, — no diem catalanistes, per a no fer sospitosos a Colom — cosa que no hauria fet ni un català ni un galleg, naturalment que hom ha atribuït al descobridor d'Amèrica ni un nadiu de qualsevol altre país. I en el seu viatge per les Antilles, sempre que hi ha ocasió posa noms trets del santoral o de la geografia de Catalunya, a les illes i paisos que per primera vegada s'ofereixen als seus ulls. En organitzar el segon viatge, el preparà a Catalunya, amb tripulacions catalanes, i acompanyants com els Margarit i el Pare Boyd, procedents del Principat; i a la terra que colonitzà la primera, la illa Hispaniola (Santo Domingo), la isla Espanola després, hi edificà una llotja o porxo, que en part es conserva encara, únic edifici gòtic de tota l'Amèrica, d'estil inconfusiblement català.

Com veiem, Catalunya hi era el 12 d'Octubre del 1492 en la persona de Colom, i té ple dret a commemorar si no una festa d'una raça inexistente, una festa en honor d'un dels seus fills més il·lustres, segurament el més conegut arreu del món. Però com no tothom ho entén així, ho deixem per un altre dia, si la direcció de « Foc Nou » ens concedeix encara la seva hospitalitat.

Jesus M. BELLIDO,

Als nostres amics

Els nostres lectors s'hauràn adonat del nou format de « FOC NOU » que conté el doble de text del nostre format anterior. Volem correspondre a la confiança dels nostres lectors, millorant cada dia mes el nostre setmanari. Però « FOC NOU » no es una publicació d'empresa i per fer això possible, ens veiem obligats a portar el seu preu de venda a 3 francs.

La nostra difusió es cada dia creixent entre els Catalans exiliats a França. De per tot arreu ens arriben mots d'encoratjament. La nostra gratitud a tothom i la nostra promesa de que sobrè fer honor a la confiança que ens atorguen els nostres amics.

Però que no oblidí ningú que per a fer-ho, necessitem del concurs de tothom. « FOC NOU » no vol renunciar a la seva independència i per fer això possible, cal que tothom ens ajudi. Envieu totseguit la vostra subscripció a 48 carrer de Metz. El preu es de 45 francs per un trimestre.

Son també moltes les persones que ens afavoreixen amb un donatiu. « FOC NOU » quedarà doblement agrait a tots aquells que vulguin ajudar-nos en aquesta forma. Un donatiu de 100 francs dona dret a un trimestre de subscripció.

Llegiu i feu llegir « FOC NOU », propagueu-lo per tot arreu, feu-lo arribar a tots els recons de França, feu que « FOC NOU » tingui entrada a totes les llars catalanes. Entre tots farem de « FOC NOU » allò que velem que sigui: el veritable portaveu de tots els Catalans nacionals exiliats a França. I gracies a tothom.

CATALANS! El President de Catalunya, Sr. Josep IRLA, US PARLA

CATALANS! Els que resteu a Catalunya i els que viviu en l'exili forços, el President de la Generalitat, Josep Irla, us parla:

Cridat per les disposicions de l'Estatut Interior a ocupar el lloc que va deixar la mort tràgica de l'inoblidable President Companys, màrtir de la Llibertat i de la Pàtria, m'ha calgut mantenir durant quatre anys en la clandestinitat silenciosa, sota el règim dictatorial imposat a França per l'invasor alemany, la més alta representació política del nostre poble, i ara que l'heroica victòria de les Nacions Unides i el gloriós redreçament del poble francès fan possible que des d'ací alci la meua veu per a adreçar-me públicament a vosaltres, he de dir-vos que, preveient la proxima restauració de les llibertats a Catalunya i a Espanya, he considerat necessària l'actuació del Consell Nacional Català a França, que l'any 1940 va instituir el President Companys. Els membres d'aquest organisme que resten en terra francesa són:

Antoni Rovira i Virgili, escriptor i historiador, President del Parlament de Catalunya.

Pompeu Fabra, President de l'Institut d'Estudis Catalans, Professor de l'Universitat Autònoma de Barcelona.

A fi que el Consell estigui format per homes de tots els sectors democràtics i nacionals i representi així la unitat de Catalunya, he decidit ampliar-lo amb altres Consellers i a tal efecte he començat les consultes i gestions. D'aquesta manera el Consell podrà exercir amb plena eficàcia, fins al moment que es constitueixi el Govern provisional de la Generalitat, les funcions d'assessorament i de preparació del nou període republicà i autònom que ben aviat s'ha d'obrir per l'acció conjunta de les forces democràtiques peninsulars.

A tots els Catalans que, dins i fora de la terra nadiua, mantenen la dignitat d'homes i de patriotes, els demano que, avui més que mai, tinguin fe en l'esdevenidor i esperin amb confiança l'hora venturosa, ja ben aprop, en que veurém restaurada la Generalitat de Presidents Macià i Companys, foragitats els crues intrusos, restablerts els drets populars, lliure l'ànima catalana, aquesta gran ànima d'una petita nació, els ciutadans de la qual estimem, amb doble amor inseparable, la Pàtria i la Llibertat.

Josep IRLA.

Terra lliure de França, Octubre del 1944.

EL 9 D'OCTUBRE Festa Nacional del País Valencià

El 9 d'Octubre, diada de Sant Dionís, és la Festa Nacional del País Valencià, aniversari de la conquesta de València pel rei Jaume I en 1398. El 9 d'Octubre del 1938 fou el punt de partida de la València nostra, de la València nacional.

La festa de Sant Dionís, el mateix que totes les altres festes de València — Sant Vicenç, Sant Josep, Pasqua, la Verge del Desamparats, la Nit de Nadal o la de Cap d'any — és celebrada a força de trons i de confits. Els valencians es troben al seu gust disparant morters i traques, corren la polvora a la manera dels seus ancestrals els arabs, li nage que no solament no s'en amaguen sino que fa l'orgull de gairebé la majoria dels valencians. Adhuc els dolços d'aquesta festa de Sant Dionís tenen noms bel·les, pulcres i tronadors, encara que son fets del més saboros massapà.

Deixem esbandir-se el fum de la traca, que ens irrita les mucoses i que produeix una e an cuissor als nostres ulls, paladegan els dolços de la festa (com en altres festes hem assaborit d'altres llepolles: els bunyols de Sant Josep, les mones de Pasqua, els tortells o els torrons de Nadal), deixem divertir-nos ingenuament a la quitxalla i també als grans, que mai no perden l'ocasió de tirar-se al carrer sempre que hi ha festa, per un instint d'euforia, per tal d'esbargar-se, tal vegada sense saber perquè... I fent de savis tristes analitzem el sentit de la festa, i, recollint el nostre pensament veiem l'ensenyament que ens dona a les generacions d'avui.

La constitució liberalíssima que fou atorgada a València pel rei Jaume I, la Generalitat de la València catalana que va sortir del fet de la conquesta de la ciutat i del reialme, vingué a posar fi a l'estat d'anarquia en mig del qual es desenvolupava la vida del país, sotmes a als traspalsos i a les guerres de tribu provocades pels reis de taifes moros durant els darrers anys de llur dominació. Aquells reïts musulmans que llogaven al seu servei cavallers castellans — aventurers o en desgràcia amb el seu rei — per a guerrear els uns contra els altres o que es llogaven ells mateixos per tal de fer la guerra en país cristià havien arribat a enfonçar el país, en un estat caòtic. El seny català, representat pel seguí del rei Jaume I, va donar una estructura ferma, que feu possible la seguretat personal i el desenvolupament de la riquesa d'aquelles terres usades. Dels conqueridors tothom quedà a riure, tothom obtingué un

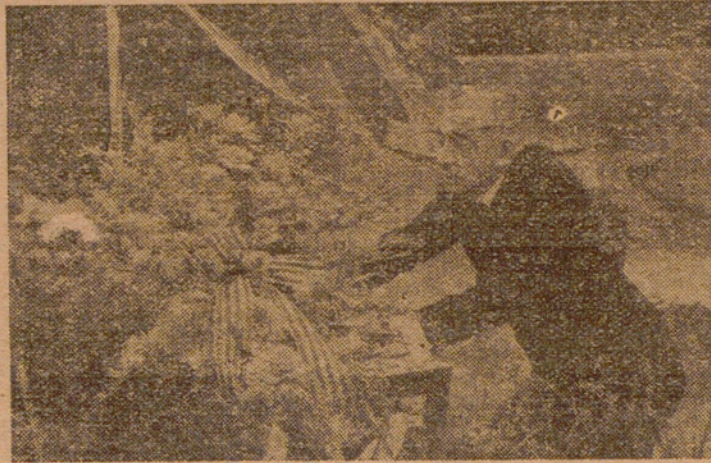
troç de terra, al centre de la qual va bastir la seva casa pairal.

El caràcter valencià — deixant de costat aquell llevat oriental de qual tant contents estan els valencians — és la integració de totes les virtuts de la catalanitat. El parlar valencià d'avui no és altra cosa que el parlar lleidatà, amb algunes variacions particulars que s'han conservat fidelment, però que no impedeixen que els dialectes valencià i lleidatà constitueixin una mateixa família lingüística: el català occidental. Solament s'han infiltrat alguns noms arabs, de la mateixa manera que els espècies de la traca s'han incorporat al viure quotidià. Però València, magra ella, resta la València catalana, la València del rei Jaume I, que no té res a veure amb la València del Cid, de tant efimera existència que no ha deixat cap record en el sentiment del poble valencià.

València, la nostra València, la dels dies d'ars de la nostra infantesa i València, plena de riquesa de distinció senyorial, vestida de seda i amb arracades d'or que va legar-li la Dama d'Elx prisionera al Louvre, la València que parla la nostra llengua i que ha integrat en un sentiment nacional els elements tradicionals del país amb la tenacitat dels conqueridors i colonitzadors lleidatans. València lliura la seva gloriosa senyera, la de les quatre barres de sang coronada pel rat penat de la llegenda en camp d'atzur sobre la corona reial.

Aquesta és la nostra València, la que En Rovira i Virgili, en un article publicat fa quinze anys a « La Publicitat » de Barcelona, posava netament encorçada amb l'altra València, la dels murcians, aquella per defensar-se de la qual els jurats de la Ciutat van construir aquelles torres de Serrans que son encara fermes i les torres de Quart, que no va poder enfonçar l'artilleria de Napoleó.

Aquesta és la nostra València, la que fou vençuda als camps d'Almansa pels Borbons fatídics. D'sprés de dos segles d'ocupació estrangera, grollerament tractada per l'uniformisme administratiu, nova Cendrosa de la dominació madrilenya, havia començat a refer-se els darrers anys. Desaparegué la monarquia que havia calat foc a Xàtiva (« Xàtiva, « la soorrada »), i seu jovent havia sentit florir els ideals nacionalistes amb aquell grup de xicots de l'Actuació Valencianista d'Esquerra, que va publicar aquell setmanari que es deia « El Camí ». Sortida de la generació floralca del Rat Penat (aquell Rat

EL PRESIDENT SR. IRLA PORTA UN RAM DE FLORS A LA TOMBA DEL PRESIDENT MACIÀ

Penat de Constantí Lombart, de Teodor Lorent, de Wenceslau Querol), venia a reivindicar la tradició d'Auzàs March, de Corella, de Jordi de Sant Jordi, dels autors del llibre « Trobes en l'altors de la Verge », que fou el primer llibre imprès a la Península Ibèrica, la València lletrada de Janot Martorell. Després d'aquells congressos de « Nostra parla » celebrats en temps de la Mancomunitat, la República va donar l'ocasió de trobar-se de bell nou els catalans de Barcelona i els catalans de València. Els de València es deien Emili Sanchis, Amela i Vives, Duran i Tortajada, Carles Salvador... « Mirador » tenia un germà petit en « El Camí ». El Jocs Florals ens havien fet aplegar sovint barcelonins i valencians. I al mateix temps, en el camp polític, l'Acció Catalana Republicana i l'Esquerra Republicana de Catalunya veien créixer com una germana l'Actuació Valencianista d'Esquerra. La senyera barrada que corona el rat penat va veure florir un estel en camp d'atzur, l'estel irredentista de l'Estat Valencià, germà petit de l'Estat Català, i desitjos d'integrar-se en una federació lliure de pobles ibèrics.

Festa de Sant Dionís d'aquest any de gràcia de 1944! Ja no és la festa plena de resonàncies bèl·liques de les carcasses, de les traques que se sentien petar en la serenitat d'aquesta nit tardora. Nosaltres — camps de concentració de la França de Pétain, arbitràriament ietats de la Gestapo, crims de la Falange de Franco — som lluny de la València del rei En Jaume. Els nous amos d'alla baix l'han batejat amb un nom que no diu res a un valencià nacional: València del Cid. Es vol tornar a viure les hores de l'anarquia dels reis de taifes. Franco ha portat els moros a València, aquells moros que havia vençut Jaume I i València porta el nom del capdell que va guerrear amb els moros i que era amic d'ells.

Gent forestera — e's afamats de la Meseta, els « xurros » — han trepitjat la nostra ciutat senyorial i perfumada de for d'ararongier. Les gramalles de seda ja no guarnixen als timbalers municipals que en altre temps tocaven la nostra marxa valenciana! Ara toquen la marxa reial dels Borbons incendiàris i brètols. Un general espanyol presideix uns Jocs Florals en castellà. Es requetés de Joan III han foragitat els republicans de Basco Ibañez. Els valencianistes han estat afusellats. Els patriotes son perseguits per tot arreu.

València de l'Horta, de la Marina o del Xúquer, de la Plana o de les comarques al·licantines, de les muntanyes d'Albaida o d'Alcoi, catalans de València, germans de catalans de Barcelona i de les illes, en aquest 9 d'octubre del nostre exili, jo, català de Xàtiva, us adreço una cordial salutació. I en somnis veig l'estel solitari en camp d'atzur de nostra senyera florir al costat de l'estel de l'Estat Català, en una federació de pobles catalans, com havia volgut crear un dia el rei En Jaume. Catalans de València, catalans de Barcelona i de les illes, en aquest 9 d'octubre del nostre exili, jo, català de Xàtiva, us adreço una cordial salutació. I en somnis veig l'estel solitari en camp d'atzur de nostra senyera florir al costat de l'estel de l'Estat Català, en una federació de pobles catalans, com havia volgut crear un dia el rei En Jaume. Catalans de València, catalans de Barcelona i de les illes, en aquest 9 d'octubre del nostre exili, jo, català de Xàtiva, us adreço una cordial salutació. I en somnis veig l'estel solitari en camp d'atzur de nostra senyera florir al costat de l'estel de l'Estat Català, en una federació de pobles catalans, com havia volgut crear un dia el rei En Jaume. Catalans de València, catalans de Barcelona i de les illes, en aquest 9 d'octubre del nostre exili, jo, català de Xàtiva, us adreço una cordial salutació. I en somnis veig l'estel solitari en camp d'atzur de nostra senyera florir al costat de l'estel de l'Estat Català, en una federació de pobles catalans, com havia volgut crear un dia el rei En Jaume.

Antoni VILA.

LA LLIBERTAT irrenunciable

En la tasca que ens hem emprés d'aclarir les idees, — i dic « ens hem » perquè crec poder afirmar que se l'han proposada tant es que escriuen al costat meu com els que escriuen al davant nostre — i consti que en dir davant no accepto que s'interpreti el mot en el sentit de « contra », hem de tenir sempre en compte que la veritat no segueix altre corrent que el de la lògica, i que aquesta és com el fil d'una troca que es capde la, que dev-gades sembla que s'emboliqui i es perdi, però que a la fi es troba, si no es trenca. Però si en el fil que capdellèm, els afegits i e's nusos presos d'ací i d'allà es veuen fàcilment, en el fil dels discursos és sovint difícil de descobrir-hi els afegits, e's salts, e's substitucions, les exageracions i les desviacions, les disfresses i les sofisticacions, i molts cops quasi impossible de desentrallar el corrent principal de les ramificacions, dels brassos que sovint es perden i ens fan perdre.

Es per això que, comptant amb la bona fe de tots, indubtable, voldriem el retorn a un llenguatge senzill, clar i rectilini, en el qual els mots, cada un d'ells, tinguessin el seu sentit propi i, sobre tot, un sol sentit, i aleshores veuríem com, sense esforç, ens entenem tots, ens compremem que és millor, i ens unim, que és molt millor encara.

Tots estém d'acord que les coses bones son destijables i les dolentes son d'evitar, tots hem convingut que la llibertat és bona i que l'opressió és dolenta. En el que ja no va el mon d'acord és en l'extensió que cal donar al mot llibertat i, per tant, si, per tant, la que cal donar al mot opressió; perquè hem de tenir en compte que ni l'un ni l'altre no poden ésser usats en un sentit absolut puix que ni terfim llibertat per viure mil anys, ni l'opressió més feroç no pot matar un home no un any, sino ni un segon abans de l'edat en què li pren la vida. L'una i l'altre, però, han progressat enormement en els temps moderns; d'un canto, l'home ha conquistat la llibertat de la velocitat, la de trasladar-se a través de l'aire o sota l'aigua, i l'opressió inherent a molts d'aquestes i altres llibertats.

Però la llibertat, que h'm convingut que és bona, no solament pot ésser limitada per tota mena d'opressions, coses dolentes, sino que ho és per la llibertat dels altres, cosa bona. El problema, de difícil solució en veritat, és, que la llibertat dels uns no es converteixi en opressió dels altres, cosa que no pot aconseguir-se més que amb comprensió mútua, amb moderació i sobretot amb una auto-limitació de les llibertats dels altres, que entre les unes i les altres hi hagi sempre un passadís lliure per a la mútua comprensió i pel respecte de les llibertats pròpies i de les alienés.

Admés això, que ens sembla que és fàcilment admissible per tothom, podem dir que llibertat, en el sentit civil (no pas de guerra civil) del mot, per la llibertat de Catalunya. I podem dir també que aquesta llibertat no representa opressió per a ningú ni mutilació d'altres llibertats, mentres aquestes sàpiguen mantenir-se en llurs propis límits i vulguin respectar el passadís de lliure i mútua comprensió i intel·ligència.

Ara bé, una Catalunya lliure, condensant un text de Prat de la Riba, pot donar-se, internament, qualsevol règim. És a dir, que pot ésser democràtica o dictatorial, políticament i econòmicament parlant. Però, és que un país com Catalunya, la primera democràcia d'Europa en el temps i la més pura, pot sentir-se lliure si e's seus fills no hi son lliures i no s'hi senten. És, doncs, per la democràcia catalana, expressió de la llibertat política individual i col·lectiva, que lluitem, dintre d'una Catalunya lliure, en el ben entés, que aquestes dues llibertats complementàries son irrenunciàbles, ja que ni la democràcia democràticament no és pot anular a menys de caure en la farsa de la pujada al poder d'un Hitler, ni la llibertat no pot donar la llibertat de deturar-se esclavitzar. Perquè si som fills del nostre passat, som responsables del nostre esdevenidor, i de l'esdevenidor dels nostres fills.

I en això també, crec que tots hi estarem d'acord.

Angel FERRAN.

Les Arts EI PINTOR BORDAS exposa a Perpinya

L'exili ha produït una florida de pintors catalans, molts dels quals han trobat favorable acollida en terra rosselonesa. Un d'ells, Jaume BORDAS, realitza ara la prova que sol ésser l'esdeveniment més memorable en la vida d'un artista: celebra la primera exposició, estableix el primer contacte seriós amb el públic i amb la crítica.

L'exposició té lloc a la Sala Aragó de la Casa de la Via de Perpinya. BORDAS hi presenta vint-i-una teles: paisatges i natures mortes. Avancem que BORDAS és més que un enamorat, un fanàtic de la natura: captivat per l'encís de les altes cimes cerca sempre en els grandiosos espectacles de la muntanya una superació emotiva; aquest encantament, n'estem segurs, l'ha conduït a la pintura; l'agullonà la pruja de reflexar sobre la tela a brutat de les imatges que amaren el seu esperit. I es posà a la tasca amb una fe, un brao, una fervor i una perseverència exemplars. L'esforç consumit, els assaigs i els dubtes es tradueixen en els seus quadres: mentre en uns es perd en els detalls, en d'altres aïra ja les masses de color i l'harmonia dels contrastos, cosa e's matisos i els valoritzats; les teles van adquirint lluminositat i transparència. Hom endevina en BORDAS l'autodidacte que es debat amb problemes de tècnica i que de sobte en resolt a guns amb un impuls d'envajable intuïció.

Esportant, ingenu a voltes, la seva personalitat es va perfilant entre variacions explicables: ara es deixa agrillonar per la realitat i després desferma amb excés la seva fantasia; però, en general, t'ndeix ja a cercar l'equilibri i a impregnar en la seva producció un deix de la poesia que li inspira el paisatge, de la seva poesia, « savoir-faire », que, al nostre entendre, constitueix la suprema qualitat de l'artista.

BORDAS excel·leix sobre tot en les natures mortes: més unitat de factura, estil més marcat, realisme notable. En l'estudi de flors hom endevina ja una major seguretat, un gran avenç vers la difícil facilitat d'ls mestres.

Hem seguit en els darrers temps el procés de la formació de BORDAS; ens han sorprès els seus progressos: els resultats obtinguts. L'exili fa agur que augurem de la seva exposició, constituïran un premi meregut un esperó saludable. BORDAS sap que ha emprés una ascensió difícil vers un cim inaccessible, vers un ideal que cap home pot assolir; sap que trobarà en la ruta miríades magnífiques, però també estímuls perillosos, goigs incalculables, però també defallències i dolors vençuda, però, la primera etapa seguirà ardit l'escalada sostinguda pels dos grans amors que inflamen la seva ànima: l'amor a l'art i l'amor a la natura.

B. MARANGES.

En el numero vinent Els partits i catalunya Quan l'Esquerra actua per Joan ALVAREZ de LARA